

כתתרי תורה

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן

רבי יחיא ב"ר יחיא עבאהל זלה"ה
ר' תורת משה ירושלים - כ' אייר תשכ"ח
רבי אהרן ב"ר אהרן הלוי גמיל זלה"ה
מרבני פרדס חנה - כ"ב אייר תשס"ז
רבי שלמה ב"ר שלום טובים זלה"ה
רבה של יהוד - כ"ד אייר תשע"ז
רבי שלום ב"ר יוסף בשארי זלה"ה
מחכמי צנעא - כ"ו אייר תקל"א
רבי אברהם ב"ר צאלח צאלח זלה"ה
חבר ב"ד צנעא - כ"ו אייר תרס"ה
רבי צדוק ב"ר דוד ג'יבלי זלה"ה
מר"י חיי שלום בירושלים - כ"ו אייר תשכ"א

לק"י • פרשת אם בחקתי ה'תשפ"ב ב'של"ג • גליון ק"ה
• הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

אין לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה • הערות והארות יתקבלו בברכה בטלפון 0504139964 או במייל avish964@gmail.com

לע"ג מרן שר התורה הגאון הגדול רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זלה"ה • ידיד ורע אשר שמחת התורה שבלבו ועל פניו האירה כל סביבותיו, זכה להרבין תורה ולהעמיד בתו מדרשות לשקידתה הרב רפאל אליהו אליעזר זצ"ל מביבלחט"א הרב צבי בלאט שליט"א • דודי הרב אברהם ב"ר דוד בדיחי זצ"ל, הרב אלעזר עוזרי זצ"ל בן יבלחט"א רבי אברהם, הרב זכריה ב"ר יוסף גהסי זצ"ל, הרב ישראל ב"ר יהודה זצ"ל, מרת אסתר ב"ר יחיא גרשני ע"ה ומרת יהודית ב"ר יוסף שרעבי ע"ה • ולזכות הרב אברהם ב"ר שלמה שליט"א, הרב אהרן ב"ר יוסף שליט"א, הרב רפאל אריה בן יחיא שליט"א, ומיכל ב"ר ישי תח"י לרפור"ש במהרה בתוך שאר חולי ישראל, ולהצלחת והצלחת אחינו בני ישראל, הנתונים בצרה ובשביה באוקראינה ובשאר גלויותיהם, המב"ה יוצאים מצרה לרווחה ומאפילה לאורה, ויזכו לגאולה השלימה בקרוב, אכ"ר.

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק'
לעילוי נשמת אביו רבי יחיא ב"ר יצחק עומיסי זלה"ה - גלב"ע כ"ז אלול התש"פ
שתה תה, ברך ברהמ"ז והמשיך לשתות מהכוס

א [נשאלתי מאדם הרגיל בסוף הסעודה לשתות תה, ופעמים כשהתה רותח מברך ברכת המזון ולאחר מכן ממשיך לשתות את התה. האם צריך לברך על השתיה לאחר ברהמ"ז. תשובה: הנה כעין זה מצינו במי שהיה שותה יין בערב שבת והפסיק כדי לקדש מבעוד יום, שנאסר עליו להמשיך ולשתות יין עד שיקדש כיון שהסיח דעתו מהשתיה, ואם ארע ונצרך לשתות קודם הקידוש, צריך לברך שוב בפה"ג, (ש"ע סי' רע"א ס"ה). ונחלקו שם האחרונים האם גם על היין של הקידוש צריך לברך, או שמא כיון ומיין זה לא הסיח דעתו אינו צריך לברך עליו (ט"ו סק"ה ומג"א סק"ו). ומפני מחלוקת זו, יש להיזהר שלא לבא לידי כך (משנ"ב שם ס"ק כ"א). ומ"מ מי שארע לו כן, י"א שלא יברך על כוס של הקידוש (שם וכדעת המג"א) וי"א שיברך (שת"ז ס"ק י"ב וכדעת הט"ז). **אכן בנדון שבשאלה הלא כבר בירך ברכת המזון והיא נחשבת סילוק גמור, דהוי מעשה שיש בו היסח הדעת מהאכילה והשתיה ולא תועיל דעתו שרוצה להמשיך. וכמו שמצינו שמברכים על כוס של ברהמ"ז אף ששתה יין בסעודה (משנ"ב סי' ק"צ סק"א) וכן מברכים על כוס שלישי של ליל הסדר לכל השיטות שם (פי' תע"ד). ולכן נראה שצריך לברך על המשך שתייתו. אך אין לעשות כן לכתחילה, שגורם לברכה שאינה צריכה (אבנ"י ישפה ח"ג סי' ט"ז). ושאינו כוס של ברהמ"ז שהיא כוס של מצוה, ולכך שרי לכתחילה.**

ברכת שהחיינו כשמחליף ציציות חדשות לטליתו

ב [ידועה דעת הרמב"ם (ברכות פ"א ה"ט, ש"ת פ"א ה"ד סי' מ"ט) שכשם שמברכים שהחיינו על בגד חדש שנהנה בו גופו ויש לו שמחה, כך מברכים על קניית מצוה חדשה כמוזזה ותפילין וכד' שנהנית בו נשמתו (כן ביאר בספר ראשון לציון ברכות נד.). **ואף שאין כן דעת מרן השו"ע, שהרי פסק (סי' כ"ב) שהקונה טלית ועשה בו ציצית מברך שהחיינו כדין בגד חדש ולא מפני המצווה וכן יש קצת שנהגו כן אצלנו (מהר"ח כס"א על הרמב"ם שם), מכל מקום רבים נהגו כדעת הרמב"ם וכן עיקר (מהרי"ץ פ"ע צ"ב סי' קס"ח, תורת חכם, שושנת המלך, ענף חיים ח"א דף י"ח, שולי המעיל פ"ג הע' ל"ב).**

ונשאלתי, האם גם מי שקושר פתילים חדשים לטליתו הישנה יברך שהחיינו, שהרי יש לו כעת מצוה חדשה. אמנם בזה לא ידוע על מי שבירך (שולי המעיל שם) אף שבתשובת מהרי"ץ נראה שיש לברך (וכן דעת הב"ח והגר"א שם). והטעם למה שנראה שלא ברכו כתב מרן הגר"י רצאבי שליט"א (שם), דזה אינו מפורש ברמב"ם. אכן יש לשאול כי אף שאינו מפורש בחיבור ולא בתשובת הרמב"ם שם, מ"מ מפורש הוא בלשון השואל בתשובה הנ"ל. וז"ל שם, 'אם צריך בקביעת המזוזה ובעת לבישת התפילין והטלית פעם ראשונה וגם אם החליף המזוזה והניח אחרת וכן אם נחתכו התפילין והניח אחרים או ציצית וכן כל שאר המצות אם צריך לברך זמן או לאו, עכ"ל. הרי שהשאלה הייתה גם על טלית חדשה וגם על ציצית שהחליפה, ועל כל אלו באה התשובה שצריך לברך. וכשהציצית דברי לפני מרן שליט"א השיב, שיש לעיין אם אכן כן הדבר בכל הנוסחאות ובמקור בלשון ערבי, ואם נכון הדבר הרי שיש כאן גילוי מפורש בדעת הרמב"ם ויש לברך גם על החלפת ציצית בלבד, אך לע"ע ההוראה היא שלא לברך.

מה נחשב תשלום בהקפה לעניין פירות שביעית

ג באחד העלונים התורניים, התפרסמה בשבוע שעבר הלכה בעניין דמי שביעית, שהמשלם עבור פירות שביעית 'דקה' לאחר הקנייה, כבר נחשב שקנה בהקפה ולא נתפסת קדושת שביעית בכסף הניתן. והיה תמוה בעיני כיצד שהיה של רגע בתשלום ייחשב חוב.

והנה הקונה פירות שביעית, מעותיו נתפסות בקדושת שביעית, מלבד אם קונה בהקפה כמובא בגמ' ע"ז (סב.). ושם יש ב' שיטות עיקריות בראשונים מה נחשב הקפה, י"א דרק כשהתשלום הוא אחר שנאכלו הפירות (רש"י ועוד הרבה ראשונים שם), וי"א דאף אם הפירות בעולם, כל שנעשה קניין בפירות לפני נתינת המעות ה"ז נחשב הקפה (תוס' והרא"ש שם). וכדעה זו מפורש בירושלמי (שביעית פ"ח ה"ו). וכיון דשביעית בזמן הזה דרבנן הולכים אחר דעת המקילים (חז"א שביעית סי' ס"ו סוס"ק י"ג, אור לציון שביעית עמ' ס"ח). **אלא שיש להבין א"כ כיצד תתכן תפיסת דמים בקדושת שביעית, שהרי כל קונה מגביה או מושך ונותן לתוך כליו ואח"כ משלם (רמב"ן ע"ז סב.; ש"ת משנת יוסף ח' י"ב סי' כ"ד). וביאור העניין שכאשר המכירה נעשתה מתחילה על דעת הקפה ע"י רישום או בע"פ, הרי שאם יפרע לו לאחר מכן אף באותו מעמד אין מעות אלו נתפסים בקדושת שביעית. אך אם קנה על דעת לשלם ולא לרשום כחוב, גם אם משך את הפירות לפני ששילם, עדיין לא נגמר המקח עד התשלום אף שנעשה לאחר דקה ויותר (חז"א שם ד"ה במש"כ דבהקפה, דרך אמונה שמיטה ויובל פ"ז ס"ק נ"ד). ולכן נראה שאותה הלכה שהתפרסמה, איננה נכונה. כי העיקר הוא שכל שלא הייתה הסכמה בין המוכר לקונה שהתשלום יהיה בחוב, הרי הכסף שניתן הוא מקח ולא פרעון חוב. ולעצם קניית פירות שביעית כבר הבאנו בעבר (גליון צ"ג), כי מי שמוכר פירות שביעית באיסור, כל הקונה ממנו מכשילו באיסור סחורה בפירות שביעית.**

כתר של-א"ש

אימתי יסודו הקללות מעל ישראל

איתא במדרש תנחומא (ראה ד), אמר רבי שמואל מי שמביט בהן מוצא הברכות יתרות על הקללות. כיצד, בברכות פתח באל"ף אם בחקתי תלכו וסיים בתי"ו ואולך אתכם קוממיות שהברכות באות עליהם מאל"ף ועד תי"ו. והקללות פתח בוא"ו ואם לא תשמעו וסיים בה"א ביד משה, בין ויא"ו וה"א אין כלום. **וכתב על זה מוהר"ר יהודה גזפאן זלה"ה במנחת יהודה, שמעתי הטעם שהברכות מתחיל באל"ף ומסיים בתי"ו, לומר לך שאם יקיימו ישראל את התורה שהיא עשרים ושתים אותיות מאל"ף ועד תי"ו אין קץ למתן שכרן. מה שאין כן בקללות מתחיל בו ומסיים בה' שאין ביניהם כלום, לומר לך שאם יבואו יסודין על ישראל הקדוש ברוך הוא מרפאן וכאלו אינם. וכמו שכתב רש"י זכרוננו לברכה על פסוק (שמות ט"ו, כ"ז) כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך ואם אשים הרי הוא כלא הושמה כי אני ה' רפאך ע"כ.**

וכן כתב להלן עה"פ והבאתי אותם בארץ אויביהם' או' או' יכנעו לבבם (כ"ז, מ"א) סופי תיבות מו"ע. והוא שם המקום שהגלו בו אויבינו את כל יושבי תימן (היינו היהודים, בשנת ה'תל"ט) שהוא מקום רע, וכיון שישבו בו אבותינו נעשה מקום חשוב ויצאו בו מים מתוקים בחסרי השם יתברך שעזרם ותרעו שהכל רמוז בתורה והשגחתו יתברך פרטית וכל דרכיו משפט ע"כ. **ומעשה זה הובא גם במגילת תימן המיוחסת למהרי"ץ בזה"ל, ובאותה שבת שהגיעו לכפר מוזע היא היתה שבת בחוקותי, ויקם הגדול שבהם לקרות בתוכחה, וכשהגיעו לפסוק והבאתי איתם ארץ אויבהם או אז יכנע לבכם הערל, ואז כשהשלים, התחיל לדרוש ורוח נוססה בו ויאמר כי הנה זאת הגזרה מראש מקדם נסוכה, רמוזה ערוכה ושמורה בסופי תיבות אויביהם או אז יכנע. ו"ע בנפלאות מתורתך על הפטרת מטות, מאמר פרי צדיק ד"ה עמדו]. **ויש להתבונן, דאם כן אין כאן קללות ויסורים, שהרי הקב"ה מרפאן. אכן תשובתו ביצוד' או' אז יכנע לבכם הערל, וכדברי הרמב"ם הידועים בהלכות גירושין (פ"ב ה"ב) במכים אותו עד שיאמר רוצה אני, כי ישראל קדושים הם, ורוצונם לעשות רצונו יתברך, ורק ערלת הלב וכבודו מונעת מהם, וע"י היסורים נכנע היצר ומיד ישראל שבים אל אביהם שבשמים בכל לבבם ובכל נפשם. והוא שאמר הכתוב 'או אז יכנע, דהיינו בודאי שאז כך יהיה. והי"ד שנוכה לשוב אליו יתברך קודם המכה, ויקים בנו, ונתתי משכני בתוכם אכ"ר. שבת שלום.****

